

ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

Γ' έτος:

7. Εμείς και οι άλλοι

Αρβανίτη Ευγενία,
ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών
earvanitis@upatras.gr

Ατομική Δραστηριότητα

- Θυμηθείτε τις ομαδοποιήσεις στις .. ‘Νύφες’
 - Ποιες ομάδες είχαν δημιουργηθεί στο καράβι και γιατί;
 - Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά τους;
 - Πώς μετασχημάτισε την ταυτότητα των μεταναστριών το ταξίδι;

.....Γράψτε μια παράγραφο για το έργο «Οι Νύφες»

<https://www.youtube.com/watch?v=W6KydlFFHAM>

Νέοι χώροι αλληλεπίδρασης/1

- Οι μετανάστες συμβάλλουν στη δημιουργία ενός νέου *διαπολιτισμικού κοινωνικού χώρου* που
 - **καταρρίπτει την μονομέρεια** και την απολυτότητα της εθνικιστικής ομοιογένειας και οπτικής
 - **διαμορφώνει ένα κοινωνικό κεφάλαιο** μέσα από τη διαμεσολάβηση, τη νέα παραγόμενη διαπολιτισμική μάθηση, την ανταλλαγή και τη δράση.
- **Θυμηθείτε το μικρόκοσμο του καραβιού .. Ποιοι χώροι δημιουργήθηκαν από/για τους μετανάστες?**

Νέοι χώροι αλληλεπίδρασης/2

- Από το ταξίδι εως την εγκατάσταση οι μετανάστες στο πλαίσιο της διασποράς βίωναν νέες:
 - σχέσεις, ανταλλαγές, δίκτυα άτυπης μάθησης και δράσης, πολυτροπικότητα της επικοινωνίας, υβριδικότητα, μετάφραση και διαμεσολάβηση, αμφισημία και πολλαπλότητα των σημείων θέασης
- Αυτές οι παράμετροι ουσιαστικά συνέβαλλαν στη συγκρότηση των νέων συλλογικοτήτων μέσα από μια πολυσχιδή αφήγηση (ιστορία ζωής)
 - που αναπλάθει τη μνήμη, τη φαντασία και το μύθο της κοινωνικής μας πραγματικότητας.

Ο ξένος/1

- Η έννοια του μετανάστη είναι συνυφασμένη με αυτή του ξένου
- Ο ξένος αντιμετωπίζεται ως μια ειδική περίπτωση και μέσα μόνο από το πρίσμα αναστολής της εκδήλωσης της ετερότητάς του.
- Υπάρχει δηλαδή η προσδοκία αυτός να μην ασκήσει το άτυπο «δικαίωμα στη διαφορά» και να ακολουθήσει τις άτυπες υποχρεώσεις στο πλαίσιο της φιλοξενίας της νέας πατρίδας.
- Η φιλοξενία υπόκεινται σε ιεραρχικούς κανόνες που στοχεύουν στην προσωρινή ένταξη του άλλου στο πολιτισμικό και αξιακό πλαίσιο του οικοδεσπότη.

Ο ξένος/2

- Το παράδειγμα της «ελληνικής φιλοξενίας» (που συνιστά χαρακτηριστικό συγκρότησης της ελληνικότητας) και η αντιμετώπιση του ξένου
 - αποτελεί χαρακτηριστικό π.χ. της ελληνικής αντίληψης ως προς τη διαχείριση της διαφοράς.
- Εδώ η πολιτισμική διαφορά είναι εξωτική παρένθεση, αξιοπερίεργο φολκλόρ, ενώ τιμάται η διάθεση του άλλου να γίνει όμοιος.
 - Επικρατεί η αίσθηση ότι το οικείο αντανακλά την ομοιότητα των ανθρώπων.
 - Η πολιτισμική διαφορά θεωρείται απειλή και είναι αντικείμενο αδιαφορίας ή και απαξίωσης.
 - Η αντίληψη περί φιλοξενίας συναντάται σε μεγάλο βαθμό και στην πρόσληψη της μετανάστευσης (από τους ίδιους τους μετανάστες και την κοινωνία) με την ανάδειξη πρακτικών ομογενοποίησης.

Δραστηριότητα 20'

- Πόσο καθησυχασμένοι αισθάνεστε στην ασφάλεια του δικού σας «εμείς»?
- Ποια είναι τα οικεία χαρακτηριστικά που σας δένουν με μια συγκεκριμένη ομάδα;

Ενσυναίσθηση /εναλλαγή ρόλων/1

- Η ικανότητα των σύγχρονων πολιτών
 - να έχουν επίγνωση της πολιτισμικής ετερότητας των άλλων
 - από τη σκοπιά των τελευταίων στο επίπεδο των καθημερινών διαπολιτισμικών συναντήσεων
- είναι σημαντικό εχέγγυο συνύπαρξης και ανταλλαγής.
- Οι διυποκειμενικές αυτές συναντήσεις έχουν:
 - σημαντική μετασχηματιστική δύναμη για μια κοινωνία
 - ιδιαίτερα όταν εμπεδώνονται με όρους αναστοχασμού διαλογικότητας και αμοιβαιότητας (Παπαταξιάρχης, 2006).

Ενσυναίσθηση /εναλλαγή ρόλων/2

- Επιτακτική η ανάγκη η συζήτηση για τη μετανάστευση να μετατοπιστεί από την **ουσιοκρατική ερμηνεία** της πολιτισμικής διαφορετικότητας που αναφέρεται:
 - σε μια ρομαντική εκδοχή της πολιτισμικής ηγεμονίας του έθνους κράτους,
 - της ομοιογενούς και ενιαίας συλλογικότητας του *εμείς*,
 - αλλά και της ενότητάς του στη βάση της κοινής καταγωγής και της αδιασάλευτης συνέχειας του αίματος).

Η συγκρότηση του εμείς / 1

- Η συγκρότηση της ελληνικής ταυτότητας στηρίχθηκε στη δημιουργία μιας εθνοθησκευτικά ομοιογενούς κοινωνίας που
 - ταύτιζε το λαό με το έθνος και στηρίχθηκε στον εθνορομαντισμό,
 - κάτι που απέφερε τον εθνοκεντρισμό, την εσωστρέφεια και την απαξίωση της πολιτισμικής ετερότητας.
- Όμως ποτέ το εμείς δεν ήταν τόσο ομοιογενές, ενιαίο και δίκαιο όσο διατείνεται η εθνοκεντρική μας αφήγηση.
- Η συλλογικότητα του εμείς στηρίζεται σε ασύμμετρες κοινωνικές σχέσεις και ταυτότητες, παρόλο που παραπέμπουν σε κοινές πολιτισμικές αφηγήσεις που μας περιχαρακώνουν από τους άλλους.

Η συγκρότηση του εμείς /2

- Η κατασκευή της ελληνικής συλλογικής ταυτότητας στηρίχθηκε όπως αναφέρει ο Παπαταξιάρχης (2006) στην *τμηματικότητα* (segmentation),
- Δηλαδή στην οικοδόμηση της ταυτότητας (τοπικής, περιφερειακής, κτλ) μέσα από τη δυαδική αντίστοιξη και τη συμπληρωματικότητα του εμείς και του οι άλλοι.
 - Με άλλα λόγια, στηρίχθηκε στην αντιθετική αναφορά και τη διάκριση (π.χ. Ηπειρώτες, Σαρακατσάνοι, κτλ.).
- **Ο εαυτός οριοθετούνταν σε σχέση με τον άλλο ανταγωνιστικά, συγκρουσιακά, αλλά και ευέλικτα με ρευστότητα των ορίων.**

Η συγκρότηση του εμείς /3

- Η ταυτότητα ήταν συσχετική
 - (η σχετικοποίηση της ετερότητας ήταν προϋπόθεση της εξομοίωσης)
- και ο ανταγωνισμός με τον άλλο τον καταδείκνυε ως σημείο αυτοορισμού (Παπαταξιάρχης, 2006, σ.33).
- Έτσι όλο το πλέγμα των πρακτικών κοινωνικότητας (π.χ. διαπροσωπικές και διοικιακές σχέσεις) αποσκοπούσε στην ομογενοποίηση και στην υπέρβαση της διαφοράς, αλλά παράλληλα συνοδευόταν από μια μετασχηματιστική δυναμική.

Δραστηριότητα 20'

- Δείτε το βίντεο

<http://www.kathimerini.gr/792606/gallery/multimedia/video/ellhnas-opoios-metexei-ths-ellhnikhs-paideias>

- Τελικά ποιο δίκαιο ισχύει στην Ελλάδα ή σε άλλες χώρες που ξέρεις για την απόκτηση ιθαγένειας;
 - Του αίματος ή του εδάφους;

Διαφοροποιημένη μυθογραφία/1

- Στις μέρες μας ωστόσο επικρατεί μια διαφοροποιημένη μυθογραφία, ένα «έργο φαντασίας» και «μετάφρασης» που προκύπτει από
 - Τον πολιτισμικό μετασχηματισμό (την πολιτισμοκρατία) και
 - την πολλαπλότητα (Appadurai 1996) των πολιτισμικών ροών, επιμιξιών που επιτυγχάνονται μέσα από τις διεθνείς μεταναστευτικές μετακινήσεις, την ηλεκτρονική διαμεσολάβηση και τις νέες τεχνολογίες.

Διαφοροποιημένη μυθογραφία/2

- Παρατηρείται
 - η αποεδαφικοποίηση των ταυτοτήτων και
 - μια παγκόσμια πολιτισμική οικονομία σε όλα τα επίπεδα ανθρώπινης δραστηριότητας που διαπερνά τα σύνορα και παράγει νέους μεταεθνικούς χώρους πολιτισμικής αναπαραγωγής και νέους τύπους διαφοράς και ταυτοτήτων.
- Αυτοί οι τύποι διαμορφώνονται σε ένα πλαίσιο κοινωνικοπολιτισμικά και οικονομικά αλληλένδετων και εξαρτημένων δημόσιων και υβριδικών χώρων διαπολιτισμικής ανταλλαγής και διασύνδεσης (Appadurai 1996, Gupta & Ferguson 1997).
- Η αδυναμία κατανόησης αυτών των παγκόσμιων αλλαγών που επηρεάζουν τις κοινωνικοπολιτικές αξίες των πολυπολιτισμικών κοινωνιών
 - δημιουργούν νέες ανισότητες, νέους ρατσισμούς, νέους εθνικισμούς και νέες μορφές αφομοίωσης.

Νέου τύπου ρατσισμός/1

- η ρομαντική εκδοχή του *εμείς* έχει μεγάλη απήχηση κυρίως σε καιρούς μεγάλης οικονομικής κρίσης
 - προωθείται κυρίως από μια υπερσυντηρητική λογική νεορατσιστικού τύπου με την
- **«επανεδαφικοποίηση» του πολιτισμού & τον «πολιτισμικό φονταμενταλισμό»**
 - δηλαδή ένα υπερσυντηρητικό ρεύμα αντίδρασης στις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη με την θεσμοθέτηση νέων κανονιστικών ρυθμιστικών μέτρων αποκλεισμού και προστασίας των κρατών από αυτές.

Νέου τύπου ρατσισμός/2

- Μέσα από
 - Την υποστασιοποίηση του εθνικού εαυτού που παραπέμπει σε μια υπερβατική οντότητα του *εγώ* ή του *εμείς* (και όχι σε κάτι που κατασκευάζεται)
 - Την σύνδεση της πολιτισμικής ταυτότητας και της διαφοράς με μια γεωγραφικά προσδιορισμένη οντότητα
- Αντίθετα από τον κλασσικό ρατσισμό που στηρίζεται σε φυλετικά χαρακτηριστικά και την ανωτερότητά τους,
 - ο πολιτισμικός φονταμενταλισμός ή αλλιώς διαφοριστικός ρατσισμός, αποδέχεται τη διαφορά, την οποία όμως συνδέει άρρηκτα με έναν δεδομένο γεωγραφικό χώρο που περιθωριοποιεί τον πολιτισμικό *άλλο*.
- Η αυστηρή αντιστοιχία πολιτισμού και γεωγραφικού χώρου είναι η πεμπτουσία των νεορατσιστικών επιχειρημάτων για την διατάραξη αυτής της φυσικής ισορροπίας και της ομοιογένειας ως επίπτωση των μεταναστευτικών ροών

Νέου τύπου ρατσισμός/3

- ο νέος αυτός πολιτισμικός ρατσισμός και η ξενοφοβία αντλούν κοινωνικό οξυγόνο από την ανασφάλεια και την οικονομική κρίση.
- Οι διακρίσεις καθορίζονται πια στη βάση της πολιτισμικής διαφορετικότητας
- Η ξενοφοβία
 - λειτουργεί ως ένας μηχανισμός άμυνας
 - επαναβεβαιώνει την εθνο-ρομαντική ιδέα περί ομοιογένειας και μιας κοινωνίας χωρίς ανισότητες και ανασφάλειες
 - δίνει την αίσθηση της νομιμοποιημένης ιδιοκτησίας της κοινωνίας

Παραδείγματα....

- Η ηχηρή εμφάνιση εθνικιστικών, τρομοκρατικών και θρησκευτικών εξτρεμιστικών φαινομένων
 - (τα τρομοκρατικά χτυπήματα στη Νέα Υόρκη και τη Βρετανία, οι πόλεμοι που ακολούθησαν, κτλ.).
- Η άνοδος νεοναζιστικών κομμάτων με εγκληματική δράση (π.χ.η Χρυσή Αυγή),
- οι μαζικές δολοφονίες, από άτομα αστικών περιοχών με αρνητική στάση απέναντι στην μεταναστευτική πολιτική της χώρας τους,
 - όπως η περίπτωση Anton Breivik στη Νορβηγία το 2011.

Δραστηριότητα 15'

- Δείτε το βίντεο
- <https://www.youtube.com/watch?v=IGwRKY0NzKM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=xTMprMveoYU>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Pfbyc8HLnQQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=ulKOH0rY0SA>
- Σχολιάστε την ουσία των επιχειρημάτων...

Πηγές

- Αρβανίτη, Ε. 2013, Πολιτειακός πλουραλισμός και μετασχηματιστική διαπολιτισμική εκπαίδευση: Αναθεωρώντας το δίπολο "εμείς" και οι "άλλοι", *Επιστημονική Επετηρίδα ΠΤΝ*, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.